

Take delitve ima preprečiti pragmatična sankcija. Napotila je cesarja k temu tudi španska nasledstvena vojska. Karol VI. se je bal, da bi se po njegovi smrti oglasili različni dediči in, kakor prej na Špan-skem, delili avstrijske dežele.

Naslednji rodovnik nam kaže nasledstvene razmere v naši državi od Karola VI. do današnjega dne:

<u>Karol VI. (1711—1740)</u>		
<u>Marija Terezija (1740—1780)</u>		
<u>Jožef II. (1780—1790), Leopold II. (1790—1792)</u>		
<u>Franc I. (1792—1835)</u>		
<u>Ferdinand I. (1835—1848), Franc Karol</u>		
<u>Franc Jožef I. (od l. 1848),</u>	<u>Karol Ludovik,</u>	<u>Ludovik Viktor</u>
Rudolf † 30. pros. 1889.	Franc Ferd., Oton, Ferdinand.	

Prestolonaslednik je torej sedaj po Rudolfovi smrti starejši cesarjev brat nadvojvoda Karol Ludovik. Če pa ta ne sprejme prestola, sledi njega najstarejši sin, nadvojvoda Franc Ferdinand in za njim njega eventualni moški potomci po prvorojenstvu. Za temi ima pravico do prestola nadvojvoda Oton z moškimi potomci i. t. d.

Stanovi vseh avstrijskih dežel so slovesno sprejeli novi nasledstveni zakon. A Karolu VI. je bila velika skrb, da bi tudi inozemske države pripoznale pragmatično sankcijo. V to svrhu je mnogo žrtvoval. Da bi pridobil Angleže in Nizozemce, opustil je „vzhodno-indiško kupčijsko družbo“. Španskemu kralju je dal vojvodini Parmo in Piacenco, saksonskega kneza pa je podpiral pri pogajanji za poljski kraljevi prestol in v poljski nasledstveni vojski je izgubil Napolj in Sicilijo, njega zet Franc pa je Lotaringijo zamenil za Toskano. Ruska carica Katarina je priznala pragmatično sankcijo. Skušeni princ Evgen pa je cesarju rekel: „Najboljša pragmatična sankcija so polne državne blagajne in dobro izurjena vojska.“ Kako resnične so bile Evgenove besede, pokazalo se je po smrti Karola VI. Oglasilo se je več dedičev zoper Marijo Terezijo.

(Dalje prih.)

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Drugo poglavje.

Srčna žena najde moža, ki ima skrbno očetovsko srce.

— „Oh, Jera moja, srce mi poka od žalosti, kadar pomislim, da bodem s svojo izpovedjo še povečal svojo togo in skrb, ali vendar ti moram vse povedati.

Občinskemu starešini (županu) Stiskaču sem še dolžan trideset goldinarjev — a on je brezsrčnež proti vsem, ki so mu kaj dolžni.

Kolika sreča bi bila za me, če bi ne bil nikdar poznal in videl tega človeka. Ako ne grem k njemu, preti mi s tožbo, ali kedar pridem v njegovo gostilnico, potem je moj težko zaslužen denar v njegovih krempljih. To, Jera moja, je izvir najine nesreče in najine žalosti.“

— „Mari ne moreš k Mateju, okrajnemu predstojniku iti?“ doda Jera. „Ta, vsaj veš, kako ga hvalijo udove in sirote, jaz mislim, bi tudi tebi svetoval in ti pomagal nasproti temu oderuhu.“ —

— „Ej, moja dobra Jera!“ odgovori Martin, „tega ne morem — ne smem storiti. Kaj zamorem pač navesti proti starešini, ki ima tisoč izgovorov; a poleg tega je tudi srčen in zvit, imajoč sto pomočnikov in polno potov, ki zamore siromašnega človeka pred gosposko obdolžiti, da ga ne poslušajo.“

Jera: Dragi mož, jaz še za svojega življenja nisem bila pred okrajno oblastnijo, toda kadar me potreba in nevolja do tega prisilita, bodi prepričan, da hočem vsakemu resnico v obraz povedati. Zavoljo tega, Martin, ne boj se, pomisli na me in na svoje otroke, ter idi k predstojniku.

Martin: Ne morem, Jera, ne smem; kajti jaz nisem nedolžen, temveč kriv sem sam! Starešina bode poklical vse vaščane, da mu pritrldijo, da sem malovreden človek. Nikdo mu ne poreče naravnost v oči, da me je baš ne vse to zapeljal on. Oh, ženka moja, če bi jaz to mogel in smel napraviti, — in kdo rajše od mene! In če bi tudi to storil, pa bi se mi ne posrečilo; kako bi se potem maščeval — Stiskač.

Jera: Ako tudi molčiš, on te bode vender uničil. Martin, misli na svoje otroke, pa pojdi! Tega črva, ki nam izpodjeda srce, moramo pokončati, — ako ne greš ti, pojdem pa jaz.

Martin: O, angelj moj! Jaz ne smem tja. Upaš li ti in če imaš toliko srca, tedaj idi precej k predstojniku in povej mu vse.

Jera: Da, jaz pojdem. — Zdaj se spravi k počitku, toda ni mogla zaspati. Vso noč ni zatisnila oči, temuč molila je goreče k vsemogočnemu, predobremu in premilostivemu Bogu, kar jo ohrabri še bolj, ter sklene trdno, da pojde k okrajnemu predstojniku.

Ravno na jutro zavije dojenčka, ki je cvetel kakor roža, ter se odpravi v grad, ki je bil dve uri oddaljen od vasi.

Predstojnik je uprav sedel pod košato lipo pred svojim stanovanjem, ko se mu približa Jera. On jo zagleda, opazi tudi dojenčka v njenem naročji — kakor tudi togo in bol, ki se ji je brala na zajokanem obrazu.

— „Kaj te dovede tako zjutraj semkaj? Kdo si, hčerka moja?“ vpraša jo ljubeznjivo. Te prijazne besede jo ohrabre tako, da začne govoriti.

— „Jaz sem Jera,“ odgovori ona, „žena zidarja Martina iz Kanderš.“

— „Ti si pridna žena, slišal sem že o tebi,“ odgovori predstojnik; — „jaz sem tvoje otroke odlikoval pred vsemi ostalimi v vasi; tudi so bolj mirni in snažni, kakor drugi; iz tega sem sklepal, da so tudi boljše vzgojeni, akoravno sem slišal, da ste siromašni. Kaj želiš, draga moja?“

— „Oh, milostivi gospod, moj mož je že več časa starešini Stiskaču dolžan trideset goldinarjev — ali ta človek je trši od kamena. On ga zapeljuje h kvartam in k zapravljivosti, a ker se ga boji, ne sme se ogibati njegove gostilnice, temveč sleharni dan pušča v njej svoj zaslužek, dočim jaz in otroci doma stradamo. Dragi gospod! Imam sedmero nepreskrbljenih otrok, pa nimam pomoči in sveta, kako bi se otresla tega brezsrčnega starešine, gotovo pridemo na be-raško palico.“

Vem, da ste vi zaščitnik in bramba sirot; zavoljo tega pridem k vam, da vam odkrijem našo nesrečo. S seboj sem prinesla ves prihranjeni otroški denar, da ga pustim pri vas kot varščino, ter vas milo prošim, da odredite tako, da starešina toliko časa, dokler mu ne plačamo, pusti mojega moža v miru in da ga ne sili v svojo gostilnico.“

Predstojnik je imel že davno na sumu Stiskača ter je takoj razvidel, da je ta tožba pravična, prošnja pa modra in razločna. Vzame skledico kave, ki je stala pred njim in reče: „Ti si še tešča, Jera! Izpij to kavo, a otroku podaj to mleko.“

Jera zardi ter stoji kakor okamenela pred predstojnikom, kajti ta očetovska dobrosrčnost jo je prevzela tako, da ni mogla solz skriti.

Zdaj prične predstojnik izpraševati o starešini in njegovih sotrudnikih, o njeni večletni nevolji in bedi; poslušal jo je prav pazljivo, in še vprašal: „Kako si se, Jera, poleg tolikih skrbi zamogla vender premagovati, da si rešila prihranjeni denar svojih otrok?“

Jera odgovori na to: „To je sicer šlo mučno, no, moralo je vender-le biti, ker sem ta denar smatrala kot imetek, katerega bi mi zaupal človek na smrtni postelji, da ga oddam njegovim sirotam. Uprav tako sem gospodarila s temi peticami. In kadar bi v največji potrebi morala od teh petic vzeti za kruh, ne bi mirovala popred, dokler ne bi s ponočnim delom prislužila toliko, da bi plačala ta dolg, t. j. povrnila svojim otrokom.“

— „Ali je to bilo vselej mogoče?“ popraša predstojnik dalje. — „O, milostivi gospod, kedar človek nekaj trdno sklene, potem zamore več storiti, nego si misli sam; k temu pomore v skrajni sili tudi ljubi Bog, ako se ravna pošteno.“

Poštenje te žene presune predstojnika, ki jo je še vedno izpraševal bolj natančno, dokler slednjič ne reče: „Jera, kje imaš prihranjeni denar?“

Zdaj postavi Jera predenj sedem čistih mošnjičkov in na vsakem je bil prilepljen listek z imenom tistega, čegar je bil denar, da je Jera na ta način, kadar je iz katerega mošnjička v sili vzela kako petico, zamogla kasneje pravemu lastniku jo vrniti.

Predstojnik prečita prav pazljivo vse listke. Jera to videč, zardi in reče: „Milostivi gospod, te lističe bi morala že popred odstraniti.“

Predstojnik se nasmeje in čita dalje. Jera je stala, kakor bi jo bilo sram, ter se je videlo na njej, kako ji je srce vznemirjeno radi teh listkov, kajti bila je modra in ponižna, zato jo je najmanjši dozdevek ničemurnosti bolel in vznemirjal.

Ko predstojnik vidi njeno vznemirjenost radi tega, ker ni odstranila teh lističev, razumi tudi čisto nedolžnost, ki se sramuje, kadar opazimo na njej krepost in modrost —, zato sklene, da stori tej ženi še več, kakor je prosila, ker se je prepričal, da ne bi našel izmed tisoč žen jedne, ki bi bila tej slična. V sleharni mošnjiček doda nekaj svojega denarja in reče: „Jera, nesi ta prihranjeni denar domu svojim otrokom — in jaz bodem iz svoje blagajnice pripravil trideset goldinarjev za starešino Stiskača. Zdaj pa idi v Božjem imenu! Jutri pridem v vašo vas ter odredim že tako, da vas starešina pusti v miru.“

Od prevelike radosti Jera ni mogla niti govoriti in komaj izusti: „Bog naj vam povrne, milostivi gospod!“ ter odide s svojim dojencem pomirjena v naročje svojega moža. Hitela je — molila — in hvalila Boga na dolgem potu, dokler ni stopila na prag svoje hišice.

Martin je opazil že od daleč in ji čital iz oči, da je pomirjena. — „Ali si že tukaj“, zakliče ji kakor v pozdrav, — „ti si našo stvar dobro opravila pri gospodu predstojniku!“

— „Od kod ti to že veš,“ — popraša ga ona; ali on ji odgovori: „To vidim na tebi, duša! Ti ne razumeš potuhniti se.“

— „Resnično ne umem, dragi Martin, a če bi to tudi znala, ne bi mogla prikrivati ti, da ne bi ti precej razodela za nas vesele vesti.“ Zdaj mu začne pripovedovati, kako je predstojnik dobrotljiv, kako je verjel vsaki njeni besedi in kako je obljubil pomoč — Na to odda vsakemu otroku mali dar predstojnikov ter objame vsakega posebej tako veselo in srčno, kakor to že davno ni storila, ter jim reče: „Ljubi moji otroci, kakor molite vsak dan za očeta in mene, da nas dragi Bog ohrani zdrave, tako morate tudi moliti za gospoda predstojnika, ker ta gospod skrbi za to, da bi bilo vsem v njegovem okraji dobro ter da so varni za imetje in svoje življenje. On bode skrbel tudi za vas ter vas bode imel tako rad, kakor midva, ako bode te dobri, pametni, delavni in marljivi.“

Od tega dne so molili zidarjevi otroci vsako jutro in vsak večer ne le za svoje stariše, temuč tudi za gospoda predstojnika, blagega Mateja.

Zdaj se Martin in Jera dogovorita o tem, kakov red in napredek bodeta uvedla v hiši, kako bodeta poučevala otroke v vsem, kar je lepo, dobro in plemenito; z besedo, ta dan je bil za oba dan radosti in slave.

Martin se usrči ter sklene trdno, da bode živel pošteno in vzorno; zvečer pa mu je Jera pripravila tako večerjo, ki mu je nabolj dišala; oba pa se veselita prihodnjega jutra, ki jima bode prinesel z Božjo milostjo in pomočjo Matejevo trajni mir ter bode tem načinom odstranjena dosedanja skrb in nezadovoljnost.

Tudi predstojnik je težko pričakoval prihodnjega dne, da izvrši delo, kakeršnih je storil že mnogo. (Dalje prih.)

Narodopisna češko-slovanska razstava v Pragi l. 1895.

(Jakob Dimnik.)

I.

4. Razstava.

(Dalje.)

Najlepša privlačnost vse razstave je češkoslovanska vas „vesnice českoslovanska“, ki nam kaže večjo vas, sestavljena iz natančnih posnetkov kmetijskih hiš iz raznih češkoslovanskih krajev, preskrbljenih z vso notranjo opravo in pohištvom. Na sredi vasi vidiš cerkev „kostel“, preneseno iz vasi Podulšan blizu Pardubic in sicer leseno, kakoršnih ne vidiš pri nas Slovencih. Na severnem Moravskem in Šleskem imajo še zdaj po nekaterih krajih take cerkve. In tako cerkev so tudi prenesli na razstavo. Ker je vse leseno, so jo razdrli in potem zopet sestavili prav takó, kakor je bila poprej in okoli nje vse tako napravili, kakor je bilo tam, kjer je poprej stala. Pred cerkvijo teče mali potok, preko katerega prideš čez mostič. Pred cerkvijo stoji slovanska lipa, pred mostom pa križ. Cerkev je pokrita s škodljami. Lepa je stara podoba v velikem oltarji, predočujoča nam sv. Andreja. Okoli cerkve je pokopališče, na katerem vidiš nosiljke, truge in pa križe na grobeh. Seveda se v tej cerkvi ne mašuje, ker je samo zato sem postavljena, da vidijo ljudje, kakšne cerkve so v prejšnjih časih imeli Čehi.

Pa tudi staro šolo vidiš tu iz prejšnjih časov. Mala hiša je, v kateri je vse po starem uravnano. Učitelj ti sedi za mizo, jedna učenka piše in nekaj drugih šolarjev sedi v starih klopeh. To so podobe, pa tako lepo in živo napravljene, da misliš, ko vstopiš v šolo, da imajo res pouk.